

rvulling zal
hun kinde-
tafel zitten.
Achter elk-
gen, die uit
Wat kan het
die vragen
Wat kun-
open gaan.
des Heeren
ize opgroei-
llen worden

zijn: schrijf
Rembrandt-
w kinderen
ika, kortom
It doen, dit

s tot 15
VEENHOF.

deels reed-
kken wach-
K. S.

ke con-
en" altijd
Dat „prae-
in de kerke-
uit te staan
w, een bon-
esenteeren"
len van den
yptische, of
i, of doet u
aesen-
en met ge-
l, tegenover
ichten wilde,
t. Zoo prae-
Juliana op
ningin, riep
ts te maken
ensaam, aan-
zelfde; daar
timatum in
belijdenis —
ultimatum-
omen, houdt
altijd weer
priester den
ook een ge-

ie een soort
zoals elken
trumatischen
ik aan het
r „voor-
lende ge-
wil. Dat het
3, de wegen
et: „aan-
Mits maar
salonnetjes,
tus oblatius!
": zichtbaar.
k wel elders
j de moeder
zooveel da-
uma zelf wel
toch in de
teeren in sa-
ls kerkelijke
rechthebbend
rt den doop
voor zitting
aad. Een

preken-met-
ter óók pre-
n vanzelf al

d „exhibere"
in de belij-

ken, hoe de
t woord ge-
anti-roomsch,
r woordkeus
n tijd, waar-
voorden heb-
nen niet één-
reformatie-

d „exhibere"
3 en 16 en 19;
Ef. 5: 27;

In Matth. 26: 53 zegt Christus, dat als Hij het vraagt, de Vader Hem meer dan twaalf legioenen engelen kan „zenden", blijkbaar bedoeld als „ter beschikking stellen", zeg maar: officieel aanbieden, om gebruik van hen te maken. Beza laat „exhibere" hier vallen; hij kiest sistere: neerzetten, naast mij zetten. Omdat het griekse woord (parhistēmi) niet wel met exhibere vertaald kan worden als men het nauw neemt. Hij zegt „exhibere" zou beter passen als vertaling van „parechein". En dat betekent in den bijbel ook van alles en nog wat. Hoe het zij: engelen ter beschikking stellen (exhibere dan eventueel) is wat anders dan „verzegen", dat diegene, aan Wien de zending toekomt, ze ook algeaccepteerd heeft, (om synodaal te spreken).

In Hand. 28: 7 is in de Vulgata „exhibere" een vertaling van gastvrijheid verleenen. Beza laat ook daar het woord weg (grieksch is „xenizoo"). Vermoedelijk heeft de Vulgata gedacht aan een gastheer, die zijn huis en keuken en slaapkamers en divans en bad ter beschikking stelt. Op z'n oostersch.

Rom. 6: 13 en vervolgens spreekt over het beschikbaar stellen van zijn leden niet aan de ongerechtigheidsdiensten, doch aan God in dienst der gerechtigheid. Het „exhibere" van de Vulgata wordt door Beza weer weggenomen; hij vertaalt weer met „sistere", net als in Matth. 26. Grieksch: weer hetzelfde woord als in Matth. Beza zegt: zoals dienaren en slaven zich ter beschikking stellen van hun heer, zoo ook hier. Maar dan vindt hij dat begrip „sistere" beter dan „exhibere". Hij is er opvallend zuinig mee, wanneer het gaat om officieel ter beschikking stellen. Blijkbaar wil hij dat element niet eruit weghalen, maar het mag niet nummer één zijn. Ambtelijk vóórstellen van een Koning of Borg is vanwege diens gezag niet allereerst: hem ter beschikking stellen zoals men met zijn dienstpersoneel (engelen) en meubilair doet.

Precies hetzelfde gebeurt in Rom. 12: 1 (stelt uw lichamen tot een levende offerande). Hetzelfde griekse woord weer (parhistēmi) en dezelfde latijnse vertaling van Beza, die dus weer „exhibere" weg werkt. Vroeger werd — zegt Beza — een offerdier bij het altaar neergezet. Ter beschikking. Thans is overal een altaar. Blijkbaar onderscheidt hij tusschen: het heest klaar zetten (sistere) en het officieel aan den Heere praesentieren. Dan staat het dier trouwens niet meer; het is geslacht.

Als in 2 Cor. 6: 4 Paulus zegt, dat hij en zijn medewerkers in alles zijn als goede dienstknechten (diakenen) tot aanbeveling strekken (dezen keer „sunhistēmi"), dan zegt Beza weer: liever niet de vertaling met exhibere. Neen, zegt Beza, het gaat hier niet om een vermaning, maar om een feitelijke mededeeling. In „exhibere" beluistert hij dus het element van een opwekking: toe nu, hier is een aanbod, neem nu aan.

Om kort te gaan: ook in 2 Cor. 7: 11 laat hij „exhibere" weg (sunhistēmi); eveneens in 11: 2 (parhistēmi); ook in Ef. 5: 27; Col. 1: 22, en 1: 28; ook in 2 Tim. 2: 15.

We meenen te mogen concluderen, dat Beza aan het woord „exhibere" niet de voorkeur geeft voor zulke begrippen, die een factisch dienstbaar of ter beschikking aanduiden. Hij wijst dat element niet af, maar wil het niet op den voorgrond gesteld zien; als het primair daarom gaat, kiest hij liever een ander woord.

Dat ligt dus in onze lijn: voor oogen stellen, en dat niet om een plaatje aan den wand te hangen, want het officieele gebaar van ambtelijk en met gezag aanwijzen als datgene, waarvan men „het hebben moet" ontbreekt niet. Maar voor oogen stellen is nummer één. En dit is hier geschied door den belovenden God. Die belooft o.m. geloofssterking, en heiligmaking, door en om Christus Jezus, den Kurios.

Met dit inzicht komt nu overeen, wat men van „exhibere" kan aantreffen in de belijdenis geschriften.

Dat „exhibere" in de confessioneele taal meermalen heel gewoontjes wil zeggen: „te zien geven" (aanschouwelijk maken"), en dat dit woord uiteraard dan bij voorkeur gebezigd wordt ingeval er sprake is van anders onzichtbare dingen, is duidelijk. Al was het alleen maar reeds door de vertaling van het beroemde woord uit Rom. 1: 20; dat woord wordt in art. 2 der Ned. Conf. zóó opgevat, dat de schepselen, (die men zien kan) Gods onzichtbare kracht en goddelijkheid op een of andere manier, of onder een of andere conditie, te zien geven. Er staat dan: contemplanda exhibent.

Heel „gezellig" is het in dit verband, dat in dat zelfde artikel de wereld met een heel mooi boek vergeleken wordt; in dat boek zijn de schepselen net zoo iets als letters. En die letters zijn het nu, die u die onzichtbare dingen te zien geven. Letters in een boek moeten nu eenmaal zichtbare teekens zijn: en als ze goed geordend zijn, dan brengen ze iets ter kennis, dat anders niet of niet zoo duidelijk gekend zou worden. De fransche belijdenis (art. 2) sprekende over hetzelfde onderwerp,

drukt zich dan ook zóó uit, dat God Zich op twee manieren manifesteert aan de menschen, Hij manifesteert zich zóódanig als Hij is; en Hij is onzichtbaar van natuur en in eigenschappen.

Wat „exhibere" in de sacramentenleer betreft, we denken b.v. aan de Erlauthaler Belijdenis. Deze stelt met zooveel woorden de vraag aan de orde, of de sacramenten de genade mee- of aanbrenge(n) (conferunt) en het heil geven (dant)? Het antwoord luidt: dat kunnen ze niet, maar ze doen niet meer dan getuigen — dit dan officieel, denk aan Beza — van Gods genade en van het heil in Christus dat geestelijk in de belofte aan Gods verkorenen wordt getoond (exhibita). Weer hetzelfde: Gods volk krijgt te zien wat de wereld niet aanschouwt. „Ik doop u met water", zegt Johannes, „de Messias doopt met vuur en Geest", Joh. 16. Een paar bladzijden tevoren wordt „vuur en Geest" omschreven als vernieuwing, wedergeboorte (Müller 298, 296).

Dezelfde Erlauthaler Belijdenis zegt, dat er in de sacramenten twee deelen zijn. En waarom dan? Wel, omdat een mensch nu eenmaal bestaat uit een geestelijk en een lichamelijk „deel". Het teken is een lichamelijke werkelijkheid, zintuiglijk, uit „iets van de aarde" genomen, en dat dient nu het lichamelijk part van den mensch, om zijn geloof te bevestigen. De beteekende zaak daarentegen is een geestelijke en hemelsche (d.w.z. uit den hemel stammende) werkelijkheid, welke aan het geestelijke deel van den mensch, de ziel n.l., wordt geexhibeerd. (Müller, 294).

Nu komt de kwestie: wat betekent dat hier? Is dit nu zakelijk meedeelen? Of: ambtelijk voor oogen stellen? Het antwoord kan niet twijfelachtig zijn. Er staat immers: dat exhibeeren van de beteekende zaak gebeurt aan de ziel door het geloof in de belofte. De belofte exhibeert dus: DIE laat zien met gezag. En nu is er wel bij den hier bedoelden belijder geloof, waardoor hij die beteekende zaak ook deelachtig wordt, maar het feit blijft toch overeind staan, dat het exhibeeren gebeurt in de belofte: die stelt dus de genade-goederen ons voor.

Het is dan ook volkomen duidelijk, dat in dezen gedachtengang „exhibere" (voor de geestelijke oogen stellen) kan worden afgewisseld met „verzegen in het hart". Niet het hart wordt verzegeld; doch IN het hart de belofte-inhoud. Een paar regels te voren n.l. is gezegd, dat de sacramenten van Gods genade moeten getuigen, het geloof moeten versterken en Gods beloften in ons hart moeten verzegen. Dat bevestigen van den geloofs-inhoud wordt in het reeds aangehaalde gedeelte betrokken op dat eerste ding: 'n mensch krijgt wat voor zijn lichamelijk part. En dat verzegelen raakt — 't staat er uitdrukkelijk bij — ons hart, d.w.z. den inwendigen mensch, onze onzichtbare zijde. M.a.w. zij verzegen in de BELOFTE IN ons binnenste; het staat er letterlijk zoo. En dit verzegelen der belofte wordt nu afgewisseld, gelijk we zagen, met „exhibeeren" aan de ziel. Exhibeeren betekent dus: in bondsverkeer voor oogen stellen. En het is hier zakelijk gelijk met verzegen. Want ook nu wordt uitdrukkelijk de belofte genoemd als hetgeen verzegeld wordt.

Alle twijfel is hier uitgesloten; er staat, dat de stipulatie, de beloften der genade, altijd voorafgaat aan de sacramenten, waardoor de beloften als met een zegel worden verzegeld.

De „hemelsche ZAAK" is niet een zaak-van-het-hart en daarmede uit. Neen — ze blijft een zaak, uit den hemel alleen verkrijgbaar (water, brood, wijn zelf komen als teekenen uit de aarde). Zoo heet, enkele regels verder, Christus en Gods genade de hemelsche en beteekende zaak (of werkelijkheid). Die hemelsche werkelijkheid wordt in het O.T. minder helder, doch in het N.T. vollediger en duidelijker geexhibeerd. M.a.w. dat is hetzelfde exhibeeren als bedoeld is in onzen Catechismus op de vraag: waaruit weet gij dat? Antwoord: uit het heilig evangelie, hetwelk God eerst..... enzovoort. Zondag 6 — slotvraag. Overal (d.w.z. in O.T. en in N.T.) wordt Christus afgebeeld; maar er is verschil. In het O.T. wordt afgebeeld de Christus, die zich nog moest exhibeeren (d.w.z. opofferen, en offeren is een publieke en publiekrechtelijke handeling); en in het N.T. wordt Hij afgebeeld als diegene, die zich nu HEEFT geexhibeerd, d.w.z. geofferd.

En dan staat er: Want gelijk in het Woord, zoo wordt in het sacrament (de sacramenten, meervoud) Christus aangeboden (offertur), aan goeden en aan kwaden.

Daar zal dus de Asser synodocratische kerkeraad wel kwaad tegen aan staan te kijken.

Maar, zegt de Erlauthaler Belijdenis er meteen bij: denk er aan, zoo staan de zaken van Gods kant.

Van 's menschen zijde staat het zóó: dat de exhibitie en de applicatie, d.w.z. het daadwerkelijk ter beschikking geven in toepassing van de beteekende realiteit oftewel van de efficacie (kracht-dadige werking ten goede) van het sacrament geschiedt

bij de uitverkoren geloovigen, die immers Christus aan-nemen, omhelzen door het geloof.

„Exhibitie" beteekent dus: met gezag voorstellen, aanbieden, in beeld brengen (naar de manier van het Woord) van het heilsfeit, hetgeen God dus doet in den heilsgang. Extern. En intern.

En exhibitie beteekent ook: met effect (dat aan geloof gebonden is) aan de „liefhebbende" („minnende", omhelzende) ziel haar Bruidegom voor oogen stellen, als niet maar buiten ons leven eenmaal geslacht, doch ook nu als geslacht in ons leven werkzaam. Werkzaam met die inwendige zaak, die ook van Hem komt, die ook in de belofte is begrepen geweest, en die nu den geloovige wordt verzekerd.

Den geloovige. Urinus zegt: kinderen gelooven niet. Die krijgen dan ook pas die subjectieve zekerheid, als zij het sacrament „gebruiken" tot versterking van het geloof.

Ik meen dus, dat als men maar goed onderscheidt tusschen Gods gezagsdeclaratie aan allen, en zijn gezagsdeclaratie in naderen zin aan wie geloofd heeft (door het Woord en het sacrament), tusschen wat ik schreef en wat ds Bouma zei, geen zakelijk verschil is.

Waarom zou het ook? De verkondiging des Woords is immers ook geen „verhaal", op één lijn staande met krantenberichten, maar bediening van de sleutel-macht? Er wordt ontsloten en toegesloten. En het geloof maakt uit, wat gebeurt bij den individu A, B, C, dan wel X, IJ, Z.

K. S.

* * Situatieteekening: doen zeggen en herzeggen

In Assen is één keer een samenspreking geweest tusschen onzen kerkeraad en den synodocratischen. Door laatstgenoemden werd hoog opgegeven van de haagsche synode; maar onzerzijds is opgemerkt, dat die synode niets wezenlijks had gedaan, en dat de heele installatie van 1944 nog recht overeind stond. Tevens zijn onzerzijds tegenover de ongereformeerde vervangingsformule en tegen het ongereformeerde kerkrecht enkele voorloopige opmerkingen gemaakt. Bij het scheiden zou men eens zien, of verdere samenspreking zin had.

Inplaats van nu te weerleggen wat van de zijde van onzen kerkeraad was opgemerkt; en aangevoerd uit de officieele stukken, voor wat het feitenmateriaal betreft, en uit Schrift en belijdenis voor wat de principiële vragen aangaat, stuurde de synodocratische raad haastelijk een briefje, dat een tweede samenkomst maar niet meer zou gehouden worden.

Grond? Ja, die is een beetje onnaspeurlijk. U moet weten, dat die heele samenspreking niet heelemaal en amore werd aangepakt van synodocratischen kant. Lang geleden (1946) was er al eens een samenspreking ter sprake gekomen. Toen zei onze kerkeraad: best, kom maar. Op basis van Schrift en belijdenis. Maar de synodocratischen kwamen toen niet: men moest argumenten geven en toestaan. Nu probeerde zij het van hun kant weer, maar dan: op basis van de haagsche synode. Neen, zei onze kerkeraad: waarom op die basis? We hebben nog altijd een aanbod liggen, dat ge nooit hebt aangenomen; kom dan eens — los van dat haagsche geval — die oude kansen op de vroeger gestelde basis grijpen. Toen kwam de synodocratische kerkeraad, na enkele vijven en zessen, en wat schoorvoetend. En zoo kwam er één vergadering; en toen het briefje uit. De grond? Ik voor mijzelf vermoed: machteloosheid. Ik moet het nog zien, dat de synodocratische dominees, alleen gelaten, op kunnen tegen de onze, als er uit de confessie gesproken worden moet. En naar de officieele stukken heengewezen. Terecht zegt de Drentsche Kb. voor Assen:

De synodocratische kerkeraad, die zo op samenspreking aandrong, blijkt nu het er aan toe kwam, evenals in 1946 weer niet te willen. Immers nauwelijks heeft hij ons aangehoord, of hij spreekt reeds uit, dat hij in verder spreken geen heil ziet. En reeds eer hij op ons woord antwoordde keerde hij zich weer af. En dit nog wel met het zeggen, dat hij zich daartoe genoopt ziet, omdat er „diepgaande verschillen i.z. de belijdenis naar voren kwamen".

Dit laatste staat er heusch. De synodocratische kerkeraad schrijft officieel:

dat op genoemde vergadering duidelijk naar voren zijn gekomen diepgaande verschillen i.z. de belijdenis, met name zoals deze naar voren werden gebracht door Uw Praeses ds H. Bouma.

Daarna doet de kerkeraad nog een beetje farsch, door te verklaren, dat hij wenscht te handhaven de een of andere eenzijdig-anderszijds-tot-zijn-recht-laten-komen-formule; die natuurlijk een verstandig en ook nu nuchter mensch in dit geding geen zier kan schelen, omdat we alleen te maken hebben met de nog steeds opgelegde verplichting (met onherroepen sancties gehandhaafd) dat je niets mocht leeren wat niet heelemaal klopte met zestien FORMULES. Die eenzijdig-anderszijds-praterij heeft natuurlijk met de zaak niets uit te staan.

Hoe het zij: momenteel ziet de synodocratische kerkeraad verder geen heil in samenspreking.

Is dat geen pracht-situatieteekening? Wees even jezelf, blijf even bij het punt-in-kwestie, laat je even niet wiegelen op de golven van fantasie en mythe, en het wordt weer het oude lied: diepgaande verschillen.

Nu, zouden we zeggen: laat ze dan zóó.

Wij voor ons weten vast en zeker, dat u de dingen niet snapt. En ook, dat u ze, als extremisten, en radicalisten, hebt opgelegd.

En, dat u nog geen letter hebt teruggenomen. Wel een gekloofde haar.

Die was ook al te veel, want ook die was in 1944 verboden. Maar voor de rest bleef de zaak bij het oude, vooral de normen van 1944.

Laat nu het onwezenlijk gepraat maar eindigen.

En laat het profeteeren, en verder bouwen, weer beginnen.

Bewijzen kunnen die synodocratische kerkeraden niet; maar nog wel repeteeren, dat wij ketteren zijn. En, natuurlijk, scheurmakers.

De Asser synodocratie DEED onlangs zeggen, dat de Bos schisma aangesticht heeft, en in 1944 een dwaling zijns wegs had. Thans HERZegt hij het.

K. S.

.. Zeggen voor antwoord

Onze Asser kerkeraad heeft, nu de andere het hazenpad koos, nog enkele duidelijke woorden „gezegd voor antwoord“. Hoor: de kerkeraad constateert:

„a. dat U meedeelt van oordeel te zijn, dat er bij de op 23 Mei 1943, gehouden samenspreking tussen U en ons „diepgaande verschillen i.z. de belijdenis“ naar voren zijn gekomen;

b. dat U, door daarnaast te verklaren, dat U „wenst te handhaven de aloude Gereformeerde leer“, doet blijken, van mening te zijn, dat wij daarvan niet weinig zouden afwijken;

c. dat U echter ook niet met één enkel woord aangeeft, waarin er „diepgaande verschillen i.z. de Belijdenis“ naar voren kwamen;

d. dat U dus wel in het algemeen doet voorkomen als weken wij ernstig van de „aloude Gereformeerde leer“ af, maar dat U in het minst niet aanwijst, waarin wij daarvan zouden afwijken“.

Verder constateert onze kerkeraad:

„a. dat U poneert, dat Uw Utrechtsche verklaring van 11 Nov. 1943 (weer aangehaald in de Acta van de Synode te Den Haag—1950, art. 183, 1b) „de aloude Gereformeerde leer“ is;

b. dat U dit echter noch bij de gehouden samenspreking noch in Uw brief van 5 Juni met één enkel bewijs uit de H. Schrift of uit de Gereformeerde Belijdenisschriften hebt gestaafd, hoewel U DIT juist door ons gevraagd was;

III. dat U noch bij de gehouden samenspreking, noch in Uw brief van 5 Juni met één enkel woord zijt ingegaan op onze uit Schrift en Belijdenis gemaakte kritiek op Uw z.g. Vervangingsformule—1946, laat staan, die kritiek met de H. Schrift of de Belijdenis hebt weersproken“.

Nu nog iets over de beweerde bittere noodzaak van samenspreken. Weet u nog? Als we nu maar eens eerst samen bidden, dan..... Nu, er is gebeden. Als we nu maar eens eerst elkaar in de oogen konden zien, dan..... Nu, hier hebben we elkaar in de oogen gezien..... Als we nu maar eens ophielden in die leelijke pen te klimmen, dan..... Nu, hier heeft men niet de pen gebruikt maar met de hand elkanders hand en de tafel bewerkt..... Maar desondanks is dit het resultaat:

„dat U, hoewel U in Uw brief van 18 April 1943, betoogde, dat wij moesten samenspreken, thans reeds, enkel om het gebieken zijn van „verschillen“ (waarvan wij toch niet mogen aannemen, dat zij U tevoren niet bekend zouden zijn geweest!) „in verdere samenspreking geen heil ziet“ en dus een, door U verzochte, samenspreking zelf reeds afbreekt eer zij goed en wel op gang is gekomen“.

De kerkeraad van ons merkt nog op:

„dat wie openbaar van een ander uitspreekt, dat deze niet weinig van de „aloude Gereformeerde leer“ afwijkt en dit nog wel „door diepgaande verschillen i.z. de belijdenis“, de zedelijke plicht heeft, deze „afwijking“ nauwkeurig aan te geven;

dat hij deze plicht ook nog uit anderen hoofde heeft, wanneer het betreft hen, die door hem aangesproken worden en door wie hij zelf aangesproken wil worden met de broeder-naam;

dat, wijl U bij herhaling om een samenspreking verzoekt, U daarmee toch de plicht op U had genomen, te antwoorden op wat wij ter zake van het onderwerp, waarover een samenspreking gevraagd werd, zouden zeggen of vragen;

dat U dus nog behoort te antwoorden o.m. op de onzerzijds gestelde vraag, waar de H. Schrift zegt, dat wij moeten leren, gelijk gelist wordt in Uw Utrechtsche verklaring van November 1943 en in de Vervangingsformule sub 5;

dat thans moeilijk te ontkomen is aan de gedachte, dat U onmachtig is, de onzerzijds uitgebrachte en met de H. Schrift gestaafde kritiek op Uw „Vervangingsformule—1946“ op grond van Schrift en Belijdenis te weerspreken“.

En eindelijk, onze kerkeraad geeft nog wat werk mee:

„Hij BESLUIT

A. U TE VERZOEKEN

I. nauwkeurig te willen aangeven, waarin hij naar Uw oordeel door „diepgaande verschillen i.z. de belijdenis“ van de „aloude Gereformeerde leer“ afwijkt en hem dit uit de H. Schrift en de Gereformeerde Belijdenisschriften aan te tonen;

II. hem alsnog aan te wijzen, waar de Heilige Schrift beveelt te leren hetgeen gelist wordt in Uw „Utrechtsche verklaring—1943“ (weer aangehaald Acta Den Haag—1950, art. 183, 1b) en in Uw „Vervangingsformule—1946“ sub 5;

III. alsnog de onzerzijds uitgebrachte en met de H. Schrift gestaafde kritiek op Uw „Vervangingsformule 1946“ uit Schrift en/of Belijdenis te pogen te weerspreken;

B. U OP TE WEKKEN

I. met dit verzoek om 's Heeren wil en om der wille van Zijn duurgeloofde Kerk goede ernst te maken, op dat U daarin bewijst, trouw te willen zijn in de ambten, waarin U optreedt;

II. indien U zich inderdaad onmachtig bevindt, uit de Schrift als goed te bewijzen datgene, wat wij U met de Schrift in de hand aanwezen als obstakels voor de rechte vergadering der Kerk, deze obstakels weg te doen en met ons weer te keren tot de gehoorzaamheid Gods overeenkomstig Gods Hellig Woord en de Drie Formulieren van Enigheid, en die alleen.

Met br. gr.

De Raad van de Gereformeerde Kerk te Assen, Namens hem,

(w.g.) J. van Bruggen, h.t. Praeses.

(w.g.) G. Bouhuis, Scriba.

Wees u zelf, houd u aan de feiten, en met één slag komt de bergkam weer uit de mistbanken te voorschijn.

K. S.

.. „Geen behoorlijk exegeet meer“

De IJ. K. Vellenga schrijft in zijn kerkblad iets over den uitval van dr. H. N. Ridderbos tegen collega Holwerda. Dr. R. beweerde, dat geen enkel behoorlijk exegeet in den laatsten tijd de meening van coll. H. steunde. En grondde op dien nog al wankele bodem zijn stellige bewering: exegetische zwendel.

De Wielenga zei daar iets van, dat wij opnamen in Perschoouw. We voegden er nog iets aan toe, waaruit bleek, dat er wel degelijk exegeten van naam zijn, die in de richting van coll. H. wijzen.

En nu komt de Vellenga aandragen met een hem door een collega toegezonden citaatje van mij uit vroeger tijd (Delft) waarin ik iets beweer, dat inzake Openb. 18 volgens de V. allicht dr. Ridderbos beter zou smaken dan wat coll. Holwerda zei. Alsof hij een ontdekking deed.

Als de V. De Roeper gelezen had, enkele maanden vóór dat haar redacteur de synodocratische belijdenis aflegde, zou hij dit citaatje van mij al lang kennen. Ik kende het ook al lang. Ook toen ik schreef contra Ridderbos. Vindt de Vellenga dat zoo gek, dat je iemand, die beweert: geen enkel behoorlijk exegeet steunt die opvatting, dan eens onder den neus legt wat behoorlijke exegeten wel zeggen? Als ik een meening verdedig, ben ik dan gerechtigd, iedereen die het anders zegt, te rangschikken onder de domooren, ook al ken ik hen niet? Dat doe ik ook de synodocratische leiders niet; want ik heb ze eerst trachten te lezen en te weerleggen eer ik conclusie nam, dat het bedrijf van 1944 niet verstandig was, en erger.

In wat voor wereldje ademen we toch? De kerk gaat aan hersenverweking lijden. „Mama“ wordt ziek, en de zoons roepen: maar wij loopen niet weg, en zullen wie gezond willen zijn probeeren als onnoozele kribbebijters na te roepen.

Als coll. H. wat zegt, dan zal een verstandig mensch luisteren. En als dan de V. zegt: Ridderbos beweerde iets (ook al bewees hij niets) en nu moet Holwerda dat weerleggen, anders raakt hij zijn naam kwijt, dan zeggen wij: had die man dan een naam? Hij is toch ketter en scheurmaker bevonden? Maar wij geven noch Dr. Ridderbos een naam, noch een ander, tenzij hij met bewijzen komt. Een beetje opspelen is geen bewijzen.

K. S.

OPVOEDING EN ONDERWIJS

Ouders, uw kinderen! (III)

Dit autocratische optreden van de aristocratische persoonlijkheid voor de klas is heden ten dage niet zoo erg in zwang. Men kan — overigens met behoud van hetzelfde grondbeginsel — evengoed een democratisch jasje aantrekken, en dat valt tegenwoordig beter: het komt overeen met de nieuwste snit. Hebben niet onlangs een zestigtal rectoren, directeuren en leeraren in allen ernst gesproken over de mogelijkheid om den leerlingen medezeggenschap toe te staan tot zelfs in zaken, die tot dusver behoorden tot de bevoegdheid van den rector? Met algemeene instemming, zegt het verslag.

Zie, dat is natuurlijk niet nieuw. Daar is de heer Kees Boeke de „Christelijke“ „cultuur“ allang mee voor met zijn leerlingen-raden en dergelijke. En als de wind uit dien hoek gaat waaien, dan is het natuurlijk oppassen voor den leeraar-onderwijzer. Dan waait het jasje vanzelf mee. Trouwens, mogelijk doet men hem nu onrecht. Immers, hij handelt hier wellicht niet uit vrees, maar misschien wel uit principe. Dit principe, dat men „het kind“ „met liefde“ moet „benaderen“.

De volkomenheid der sacramenten (III, slot)

We willen eerst luisteren naar den Catechismus van Genève. Zooals men weet werd deze Catechismus door Calvijn vervaardigd, maar daarna door de kerk van Genève als officieel belijdenis aanvaard¹⁾. En hij is naast den Heidelbergischen de Catechismus der Gereformeerde Kerken geweest. Speciaal in de fransch sprekende kerken was hij enkele eeuwen het leerboek.

In dezen Catechismus wordt o.a. dit gevraagd: „Maar wat voor een vertrouwen ter bevestiging van de gewetens en wat voor een vaste zekerheid kan men ontvangen uit de sacramenten, welken de goeden en de kwaden gelijkelijk gebruiken?“

Daarop wordt geantwoord:

„Ofschoon de goddeloozen de hun in de sacramenten aangeboden gaven Gods, voor zoover het henzelf be-

¹⁾ Zie: Les Ordonnances Ecclesiastiques de Genève 1561, Art. 7.

Op zichzelf genomen lijkt dit niet kwaad. Als hier inderdaad de liefde, die de Heere in Zijn Woord eischt, aan het woord zou komen, in de verhoudingen, die Hij stelt, dan zou zij geboden zijn. Maar dat doet deze „liefde“ niet. Zij gaat bij voorbaat uit van de stelling, dat „het kind“ tot alle goedheid geneigd is, en dat het, indien met toewijding geleid, niet dan goeds doet. Die toewijding moet het doen, dwang wekt juist verzet. Dit proces vereischt volle vrijlating. Dat betekent ook, dat men het kind volledig moet vertrouwen. Rustig aan zichzelf overlaten. Ook niet de wet formuleeren als wet. Om nog even op het spieken terug te komen. Als de leeraar-onderwijzer al vooraf een waarschuwing aandurft — de brooze kinderziel mag niet gekwetst — dan zegt hij: „Ik durf het jullie niet te verbieden, want ik heb het zelf ook gedaan“.

Zulk een bekentenis kan met een edele bedoeling zijn gedaan, zij schaaft meer dan zij baat. En zij ontkent ons aan heel de dwaasheid van deze samenleving, waarin de onderwijzer-kunstenaar jongleert met de wetenschappelijk-geprepareerde tooverstaf van het „aanvoelen“. Al die aanminnige toewijding aan „de“ kinderziel, die lieflijke overredingsprocedure's ten aanzien van het ongerepte kindergemoed — de kinderen steken, als ze schoolje spelen, den draak met toon en gebaren van deze kindervrienden — houden bewust geen rekening met de waarheid van de Schrift ten aanzien van de zonde van ons allen, dat in ons en in onze kinderen geen goed woont. De ootmoed, die onderwijzer en kinderen beide moeten betoonen tegenover Gods heilige Wet, is hier ingeruild voor een sfeer van gevoeligheid, die geen grenzen kent. En die beslag meent te kunnen leggen op hetgeen de Heilige Geest alleen maar geven kan als wij gehoorzaam luisteren naar het Woord, gaven van gezag en wijsheid, orde en gehoorzaamheid, vrede en rechtvaardigheid, waarheid en oprechtheid, trouw, ijver, liefde. Het is geen goed teken, dat ook in onze kringen zoo gewoont wordt bij den onderwijzer, die „ervoor geboren is“, die „orde kan houden“ enz. Ieder leeraar-onderwijzer, die zich en zijn werk bij de Schrift onderzoekt, weet wel, dat dit „orde houden“ — wat is die uitdrukking trouwens mager en voos — heel geen kwestie van geboorte is, maar één van de vele, vele dingen, die wij dagelijks van den Heere moeten vragen, en die samenhangen met veel strijd en moeite om de opgedragen taak degelijk te voorbereiden, verantwoord te vervullen, en daarbij voortdurend te verloochenen eigen zondige natuur, uitkomend in allerlei vonden van gemakzucht, tijdverspilling, koestering van het vleesch, lafheid, toegeeflijkheid, loondienst, liefdeloosheid, lichtgeraaktheid, en wat niet al.

Deze dingen zijn voor den Schriftgeloovige toch niet nieuw? Maar wat leven ze toch weinig in de kringen van het onderwijs. Als men de toespraken of ook de loftuitingen in tijdschriften zou moeten gelooven, dan zou, voor objecten van eventuele heiligverklaring in Protestantschen kring, het eerst dienen gezocht in de kringen van onderwijzers en leeraren. Het wordt iemand weke om het hart bij het lezen van den oogst dezer rijk gezegende levens, die nog niet eens zijn afgevoelen in de meeste gevallen, hetgeen het geval nog wat piquanter maakt voor de eerste ontmoeting van schrijver en beschrevene, alleen een beetje lastiger bij alle mogelijke volgende jubilea: 25 jaar, 30 jaar, enz., afgezien nog van allerlei mutaties in positie of woonplaats. Zeide de minister niet, dat het leeraarsambt grootendeels een sociaal-altruïstisch doel najaagt? Zoo komt blijkbaar niet de bekwaamheid — die komt immers door geboorte —, wel een zekere inwendige heiligheid met het ambt mee, een term, die niet zonder grond reminiscenties opwekt!

Onschuldig, zult U misschien zeggen, dat men elkaar nu en dan eens door den kuif strijkt. Maar is het wel zoo onschuldig? De reactie is wel eigenaardig, wanneer men deze zelfde onkreukbare, meegaande, algemeen geachte persoonlijkheden, met hun breede waardeering voor al, wat zich Christen noemt, eens de Schrift gaat voorleggen inzake de valsche profeten. Dan barst de Firma Jubelga & Co van nijd. Erger is, dat op deze wijze ook door besturen uitsluitend de leeraar-onderwijzer aansprakelijk wordt gesteld voor de „sfeer“ in de klas. Hoe „breder“ grondslag, hoe vinniger het verwijt!

D. J. B.

POP. WETENSCH. SCHETSEN

treft, om zoo te zeggen tot niets maken, bewerken ze daarom toch niet dat de sacramenten hun kracht en wezen niet zouden behouden“²⁾.

Een poosje later worden deze vragen gesteld en beantwoord:

„Maar kent ge dan aan het water nog niet een andere betekenis toe, dan alleen maar deze dat het een afbeelding is van de afwassing?“

Het antwoord luidt:

„In dien zin vat ik het als een afbeelding op, dat tegelijk de waarheid (van het sacrament, dus de afwassing der zonden en de vernieuwing des levens, kortom Jezus Christus en al zijn weldaden — C. V.) daaraan verbonden is. Want God bedriegt ons niet wanneer Hij ons zijn gaven belooft. Daarom is het zeker dat en de vergeving der zonden en de nieuwigheid

²⁾ quin sua vis et natura maneat.